

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om omskifte och skyldighet att återbära egendom

Ärende

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om omskifte och skyldighet att återbära egendom (RP 72/2015 rd).

Beredning i utskott

Utskottets betänkande: Lagutskottet (LaUB 5/2015 rd).

Beslut

Riksdagen har antagit följande lagar:

Lag

om ändring av ärvdabalken

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till ärvdabalken (40/1965) ett nytt 23 a kap. som följer:

23 a kap.

Om omskifte och skyldighet att återbära egendom

1 §

En arvinge eller en universell testamentstagare som inte har varit part i ett tidigare förrättat arvskifte, kan yrka omskifte, om hans eller hennes rätt till arv inte har preskriberats.

2 §

Om inte något annat följer av 3 §, är den som har fått egendom ur kvarlåtenskapen skyldig att återbära egendom till dödsboet för att omskifte ska kunna förrättas, enligt följande:

1) den som har fått egendom i arv eller med stöd av ett universaltestamente eller på basis av 5 kap. 2 §, den erhållna egendomen,

2) den som har fått egendom som legat, den erhållna egendomen, om fullgörande av legatet kränker laglotten eller någon annan rätt för den som yrkar omskifte,

Riksdagens svar RSv 84/2015 rd

3) den som har fått egendom som bidrag eller gottgörelse enligt 8 kap. eller som underhåll enligt 18 kap. 6 § 2 mom., den erhållna egendomen, till den del mottagaren har fått betydligt mer än vad han eller hon skulle ha varit berättigad till.

Återbäringsskyldighet enligt i 1 mom. föreligger dock inte, om det är uppenbart att egendom inte behöver återbäras för att rätten för den som yrkar omskifte ska tryggas.

3 §

Om den som yrkar omskifte har uppnått ställning av arvinge först efter det att arvskifte förrättades, kan den återbäringsskyldige i stället för att återbära egendomen betala dödsboet en penningersättning som motsvarar värdet av den egendom som han eller hon har fått för mycket. Vid beräkning av den penningersättning som ska återbäras ska egendomen ges det värde som den hade vid mottagandet, om det inte finns särskilda skäl att avvika från detta.

4 §

Om den egendom som ska återbäras inte finns kvar eller av någon annan orsak inte kan återbäras, ska dess värde ersättas. Egendomens värde bestäms på det sätt som föreskrivs i 3 §.

Om egendomen kan återbäras, men den återbäringsskyldige visar att en återbäring skulle förorsaka honom eller henne betydande olägenhet, kan den återbäringsskyldige i stället för att återbära egendomen betala dödsboet en penningersättning som motsvarar egendomens värde vid den tidpunkt då egendomen togs emot. Om egendomens värde vid den tidpunkt när ersättningen bestäms överstiger värdet vid den tidpunkt då egendomen togs emot och värdeökningen inte är en följd av den återbäringsskyldiges egen verksamhet, ska ersättning dock betalas enligt värdet vid den tidpunkt när ersättningen bestämdes.

5 §

Om värdet av den egendom som ska återbäras har minskat väsentligt till följd av slitage eller skada, ska den återbäringsskyldige ersätta värdeminskningen. Har egendomens värde minskat av någon annan orsak, ska den återbäringsskyldige betala en skälig ersättning för värdeminskningen, om det anses finnas särskilda skäl till detta.

6 §

Den återbäringsskyldige ska på den penningersättning som ska återbäras betala ränta enligt 3 § 2 mom. i räntelagen från den tidpunkt vid vilken han eller hon fick egendomen i sin besittning. Ersättning ska betalas för avkastningen på annan egendom som ska återbäras eller för värdet på denna avkastning, och skälig ersättning ska betalas för den nytta som erhållits av egendomen. Ersättning för nytta behöver dock inte betalas, om ersättningen kan anses ingå i den ersättning som betalas för värdeminskning på egendomen.

I 1 mom. avsedd ränta eller ersättning ska dock betalas tidigast från den tidpunkt då den återbäringsskyldige blev eller borde ha blivit medveten om rätten till kvarlåtenskap för den som yrkar omskifte.

Den återbäringsskyldige ska på den penningersättning som ska återbetalas betala dröjsmålsränta enligt 4 § 1 mom. i räntelagen från den tidpunkt vid vilken yrkandet på återbäring framställdes.

Riksdagens svar RSv 84/2015 rd

7 §

Den återbäringsskyldige har rätt till ersättning av dödsboets medel för de behövliga kostnader som han eller hon har haft för den egendom som ska återbäras och, om det prövas skäligt, även för andra kostnader.

8 §

Om en återbäringsskyldighet enligt 2—6 § är oskälig, kan den jämkas.

När jämkning av återbäringsskyldigheten prövas ska följande beaktas:

- 1) huruvida den återbäringsskyldige då han eller hon fick egendomen hade eller borde ha haft kännedom om rätten till kvarlåtenskap för den som yrkar omskifte,
- 2) den tid som förflutit från det att egendomen erhöles till dess att ett yrkande på återbäring framställdes,
- 3) vilka ekonomiska förhållanden den återbäringsskyldige och den som yrkar omskifte har och vilka verkningar återbäringsskyldigheten har på deras utkomst, samt
- 4) andra med dessa jämförbara omständigheter.

När jämkning av ersättningsskyldighet enligt 4 § 1 mom. och 5 § prövas ska hänsyn dessutom tas till orsakerna till att egendomen inte kan återbäras eller till att dess värde har minskat.

9 §

Avtal om återbäring av egendom kan ingås. Ett avtal ska ingås skriftligen.

Domstolen kan på ansökan av den som yrkar omskifte förordna en boutredningsman att sköta återbäringen av egendomen till dödsboet för att omskifte ska kunna förrättas.

Boutredningsmannen ska med dem som har fått egendom ur kvarlåtenskapen försöka nå avtal om återbäring av egendomen.

På boutredningsman tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 19 kap.

10 §

Om boutredningsmannen inte når avtal om återbäring av egendom med den som fått egendom eller om den som fått egendom inte återbär egendom enligt vad som avtalats, ska boutredningsmannen föra talan om återbäringsskyldighet mot honom eller henne.

Domstolen ska vid handläggningen av ärendet ge den som yrkar omskifte tillfälle att bli hörd.

11 §

För omskifte av egendomen ska ett nytt arvskifte förrättas.

Den som med stöd av 2 § 2 mom. inte har återburit egendom eller den som på det sätt som anges i 3 § har betalat dödsboet en penningersättning som motsvarar värdet av den egendom som han eller hon har fått för mycket, deltar inte i omskiftet.

Om återbäringsskyldigheten för den som har fått egendom har jämkats, ska det belopp med vilket hans eller hennes återbäringsskyldighet har sänkts på grund av jämkningen beaktas som redan erhållen arvslott vid omskiftet.

I den skifteshandling som upprättas över omskifte ska det nämnas att den ersätter den tidigare skifteshandlingen i fråga om dem som deltar i omskiftet.

På omskifte tillämpas i övrigt vad som i 23 kap. föreskrivs om arvskifte.

Riksdagens svar RSV 84/2015 rd

12 §

Om ett dödsbo vid avvittring, vid åtskiljande av egendom eller genom att lämna gottgörelse enligt 8 § i lagen om upplösning av sambors gemensamma hushåll (26/2011) efter arvlåtarens död har överlåtit avsevärt mer egendom till arvlåtarens make eller sambo eller dennes arvingar än vad dödsboet skulle ha varit skyldigt att överlåta, kan en arvinge eller en universell testamentstagare som inte har varit part vid förrättningen yrka att avvittringen, åtskiljandet av egendomen eller gottgörelsen rättas, om hans eller hennes rätt till arv inte har preskriberats.

För att avvittringen, åtskiljandet av egendomen eller gottgörelsen ska kunna rättas är arvlåtarens make eller sambo eller dennes arvinge skyldig att återbära erhallen egendom till dödsboet till den del han eller hon har fått avsevärt mer än vad han eller hon skulle ha varit berättigad till. På återbäringsskyldighet tillämpas vad som föreskrivs i 3—8 §.

Vad som i 9—11 § föreskrivs om omskifte, tillämpas också på rättelse av avvittring, åtskiljande av egendom eller gottgörelse.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på arvskifte, avvittring eller åtskiljande av egendom som har förrättats eller på gottgörelse som har lämnats före ikraftträdandet.

Denna lag inverkar inte på sådana avtals giltighet som har ingåtts före ikraftträdandet av denna lag för förrättande av omskifte eller för rättelse av avvittring, åtskiljande av egendom eller gottgörelse.

Lag

om ändring av faderskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i faderskapslagen (11/2015) 16 § och 20 § 1 mom. 1 punkten samt fogas till 67 § ett nytt 3 mom. som följer:

16 §

Erkännande av faderskap före barnets födelse

En man kan erkänna sitt faderskap före barnets födelse genom att på det sätt som föreskrivs nedan anmäla att han är det ofödda barnets far.

Anmälan ska lämnas personligen och i den blivande moderns närvaro till en hälsovårdare eller en barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård, eller vid en privat hälso- och sjukvårdsenhet som på uppdrag av kommunen producerar rådgivningstjänster, i den kommun där modern till det ofödda barnet och mannen har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. Innan ett erkännande tas emot ska erkännandets innebörd och rättsverkningar klargöras för parterna.

Riksdagens svar RSv 84/2015 rd

En utsaga om erkännande enligt 2 mom. kan avges också till en barnatillsyningsman i moderns hemkommun efter det att modern visat upp ett intyg över graviditeten. I ett sådant fall tillämpas vad som föreskrivs i 2 mom.

Den hälsovårdare eller barnmorska som avses i 2 mom. eller den barnatillsyningsman som avses i 3 mom. ska vägra ta emot erkännandet, om

- 1) modern motsätter sig erkännandet,
- 2) mannens eller den blivande moderns identitet inte har utretts på ett tillförlitligt sätt,
- 3) det finns skäl att misstänka att den man som erkänner barnet inte är barnets far, eller
- 4) det finns skäl att misstänka att modern eller den man som erkänner barnet inte kan förstå erkännandets innebörd på grund av sitt mentala tillstånd eller på grund av språksvårigheter eller av något annat skäl.

Bestämmelser om handling som ska upprättas över ett erkännande finns i 22 §. När ett erkännande godkänts skriftligen av modern ska handlingen utan dröjsmål lämnas till en barnatillsyningsman i den kommun där faderskapet ska utredas enligt 5 §.

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på hälsovårdare och barnmorskor när de sköter uppdrag som avses i 2 mom. även om de inte står i anställningsförhållande till en kommun eller samkommun.

20 §

Hörande

Barnatillsyningsmannen ska ge följande personer tillfälle att bli hörda med anledning av ett erkännande:

- 1) modern, om hon inte har godkänt erkännandet i enlighet med 16 § eller 19 § 1 mom.,

67 §

Barnets arvsrätt i vissa fall

Den som med stöd av 1 mom. har rätt till arv kan yrka omskifte i fråga om ett förrättat arvskifte, även om arvlåtaren har avlidit före den 1 januari 2016. På omskifte och skyldighet att återbära egendom tillämpas 23 a kap. i ärvdabalken.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Riksdagens svar RSV 84/2015 rd

Lag

om ändring av 10 kap. 17 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 10 kap. 17 § 2 mom. 6 punkten, sådan den lyder i lag 135/2009, samt
fogas till 10 kap. 17 § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 135/2009 och 29/2011, en ny 7 punkt
som följer:

10 kap.

Om forum i tvistemål

17 §

Med ett ärende som gäller kvarlåtenskap avses ett ärende som gäller

6) arvskifte eller klander av arvskifte,
7) återbäring av egendom till dödsboet för förrättande av omskifte, rättelse av avvittring, åtskiljande eller gottgörelse.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Lag

om ändring av 20 § i lagen om dödförklaring

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om dödförklaring (127/2005) 20 § 2 mom. som följer:

20 §

Skyldighet att återbära egendom

Om den dödförklarade visas ha avlidit vid någon annan tidpunkt än på den i beslutet fastställda dödsdagen och om därför någon som inte har varit part i det arvskifte som förrättats efter dödför-

Riksdagens svar RSv 84/2015 rd

klaringen har rätt till egendomen, kan den som har rätt till egendomen yrka omskifte på det sätt som föreskrivs i 23 a kap. i ärvdabalken.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors 14.12.2015

På riksdagens vägnar

talman

generalsekreterare